

HET WOORD VAN DE WEEK

16 maart 1958

VERSCHIJNT WEKELIJKS

11e jaargang nr. 11

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Oudegracht 152, Utrecht

De teksten van de 4 lezingen

„KINDEREN VRAGEN”

uitgesproken voor de AVRO-microfoon door

MEVROUW A. GROENMAN-DEINUM

zijn verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152 te Utrecht, tegen 25 cent per lezing.

Betaling per giro, nr. 304960, of door het plakken van f 1,— extra port aan geldige postzegels op een briefkaart.

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— p. j., buitenland f 4,60 p. j., losse nummers f 0,25.

Levensvreugde

Zonder daarvoor een uitvoerig bewijs te leveren, verwacht ik, dat U mij wel niet zult tegenspreken, wanneer ik dit praatje begin met de bewering, dat de Nederlander in het algemeen niet tot het blijmoedige, opgewekte en vrolijke mensensoort behoort. Veeleer wil het mij voorkomen, dat hij ernstig en bedachtzaam door dit veelal nogal moeilijke leven gaat. Daar zullen ongetwijfeld aanwijsbare factoren zijn voor deze wat sombere, zwaarwichtige en weinig spontane levenshouding. Ik denk hierbij aan ons als regel niet bijster tot levensvreugde inspirerende klimaat. Een grauwe en trieste morgenlucht met wat druilerige regen schept niet de beste voorwaarde om juichend uit bed te springen en de komende dag met een stralend gemoed tegemoet te treden. Wellicht wezenlijker nog voor ons volkskarakter is de invloed van het Calvinisme, dat geneigd is in het vreugdevolle van dit leven de kiemen van de zonde te vermoeden; een geestesgesteldheid, die naar mijn gevoel wezenlijk gemeen is aan Nederlanders van Katholieke, Protestantse zowel als Humanistische huize.

Ware het niet, dat ik meende, dat elke eenzijdigheid tekort doet aan de volle waarde van ons menselijk leven, dan sprak ik hier niet als pleitbezorger voor een wat luchtiger (niet luchthartiger) en speelser aanpak van dit leven. Ik constateer namelijk, dat wij er dikwijls bitter slecht in slagen om de grote, doch vooral ook de kleine vreugden op harmonische wijze in ons levenspatroon in te passen.

Nu ik ben uitgegaan van de stelling, dat de doorsnee-Nederlander niet bepaald een levensblij mens genoemd kan worden, zij het mij vergund eens een andere landsman bij U te introduceren, namelijk Lin Yutang, van geboorte Chinees, doch sedert vele jaren in Amerika levend. Een man dus, die zowel de levenshouding van de oosterse als van de westerse mens kent en daardoor tot boeiende vergelijkingen kan komen, waarvan U in zijn boek „Levenswijsheid met een Glimlach” de neerslag vindt. Met klem zou ik U willen aanraden om dit, een humanistische geest ademende, boek eens te lezen; niet alleen om de dikwijls hoogst amusante bespiegelingen, doch vooral ook om er voor Uzelf wat wijze lessen uit te trekken, al moet U niet proberen om als Nederlander Chinees te worden.

Lin Yutang dan zegt reeds in de aanvang van zijn boek ergens: „De moderne mens vat het leven veel te ernstig op en omdat hij zelf te ernstig is, zit de wereld vol moeilijkheden”, en ik geloof, dat dit een eenvoudige doch reële waarheid is. Maar waar dan die levensblijheid te vinden in een zo benauwende wereld als de onze? Misschien ligt het antwoord dichter bij dan wij denken en ik wil U dit illustreren met enige citaten uit het eerder genoemde boek.

Twee Chinezen, die door zware regens gedurende tien dagen opgesloten zitten in de tempel, benutten die tijd om met elkaar uit te wisselen, welke nu de vreugdevolste en gelukkigste ogerblikken van hun leven waren. Daaruit resulteert een verzameling van 33 gelukkige momenten, waarvan ik U graag enige wil laten horen. Hier is de eerste:

„Na tafel andermaal niets te doen hebbende, (gebeurt U dat ook zo dikwijls?) ga ik eens in een paar oude koffers snuffelen en ontdek daarin dozijnen, ja honderden schuldbekenenissen van mensen, die mijn familie geld schuldig zijn. Sommigen hunner zijn overleden, sommigen nog in leven, maar hoe het ook zij, er bestaat weinig hoop op terugbetaling van het geld. Zonder dat iemand er iets van weet, gooi ik de papieren bij elkaar en stook er een vreugdevuurtje van. Ik kijk naar de hemel en zie het laatste rookwolkje verdwijnen. Is dit geen geluk?”

Het lijkt me niet precies de vreugde van een gemiddelde Nederlander om zo zijn geld te zien verdwijnen, maar misschien steekt er toch wat wijsheid in. En nu de tweede:

„Een zomerse dag. Blootshoofds, blootsvoets en met een parasol boven mijn hoofd lopende, kijk ik naar jonge mensen, die, terwijl zij volkswijzen zingen, al trappend het scheprad in beweging houden. Als gesmolten zilver of smeltende sneeuw stroomt het water over de schoepen van het scheprad. Is dit geen geluk?”

Of weer heel anders:

„Op een ochtend word ik vroeg wakker en meen iemand te horen, zuchten en hem te horen zeggen, dat er in de afgelopen nacht iemand is gestorven. Onmiddellijk ga ik informeren wie er gestorven is en verneem, dat het de slimste, meest berekende vent uit de stad is. Is dit geen geluk?”

Tenslotte:

„Op een zomermiddag met een scherp mes een lichtgroene watermeloen op een donkerrode schaal opensnijden. Is dit geen geluk?”

Wat is nu het verrassende in deze citaten.

Ik geloof de verbijsterende eenvoud van situaties en gebeurtenissen, die ondanks hun alledaagsheid, en misschien juist daardoor, een sterk gevoel van vreugde en harmonie wakker roepen. Zouden niet velen van ons daardoor dat gebrek aan levensblijheid hebben, omdat zij niet vermogen in de dagelijkse werkelijkheid de vreugdevolle momenten te ontdekken, omdat zij geen oog hebben voor het geluk direct om hen heen; voor de vreugden in het gezin en met hun kinderen; voor de solidariteit met collegas in bedrijf en kantoor; voor de aanraking met bloemen, planten en dieren; voor de beleving van muziek, schilderkunst en literatuur; kortom de vreugde om die gevarieerde en rijke schakering van menselijke situaties en verrichtingen.

Nu zult U mij wellicht tegenwerpen, dat het gevoel van levensblijheid, dat het waarnemen van de vreugdevolle aspecten van dit leven een natuurlijke gave is, die niet ieder deelachtig kan zijn. Toegegeven, dat de een meer dan de ander geaard is om het vreugdescheppende te beleven, toch ben ik uit eigen ervaring bepaald overtuigd, dat een mens dit vermogen kan ontwikkelen. Men ziet dit, naar ik meen, bevestigd in het feit, dat het veeleer de oudere en rijpere mens is — ondanks slechte ervaringen — om in de betrekkelijkheid van het menselijk leven de echte levensblijheid te ontdekken en te beleven. De jongeren daarentegen worstelen als regel nog te veel met de hen bestormende levensproblemen om tot een waarlijke levensgenieting te komen. Zij zijn, anders dan het veelal op het eerste gezicht lijkt, te ernstig.

Levensvreugde ligt bovendien in het onderkennen van wat direct te beleven is, in de waarde van het ogenblik, „de Heilige momenten” om het een dichter na te zeggen. Noch in het wrokkend omzien naar het alleen maar goede in het verleden, noch in het rusteloos najagen van een toekomstgeluk ligt de sleutel tot de ware levenskunst. Ook niet, om eens een tegenstelling op te roepen, in het amusement, in de verstrooiing of wat men daarvoor houdt. Veelal is het amusement juist de vlucht uit de werkelijkheid, het oproepen van een wereld, waarin men zich aan de schone schijn bedwelmt. Denkt U maar eens aan de doorsneefilm, waarin wensdromen als een verlokkende illusie worden geprojecteerd (ik ben overigens een uitgesproken minnaar van de goede film). Dan ziet U het beeldschone meisje met de galante, knappe, jonge man in een 200 p.k. gala-rijtuig door een schitterend, zonovergoten landschap bewegen, terwijl zoete strelende muziek uit de luidspreker van de radio de achtergrond vormt van hun tedere gesprekken. Ja, ziet U, dat is niet alleen larie, waaruit men met een kater weer in de werkelijkheid ontwaakt, maar het staat kennelijk ook in de weg aan het ontdekken van de zo veelvuldige, kleine vreugden in het dagelijks leven, aan het beleven van de belangrijkheid van de eenvoudige dingen.

Mag ik misschien nog één keer Lin Yutang te hulp roepen in een verhandeling over theedrinken.

Geschikte ogenblikken om thee te drinken:

Wanneer ons hart en onze handen niets te doen hebben.

Wanneer onze gedachten verstoord zijn.

Wanneer men op een vrije dag thuis moet blijven.

Wanneer men voor een helder venster aan een zindelijke schrijftafel zit.

Op een heldere dag als er een zacht windje waait.

Wanneer de kinderen op school zijn.

Ogenblikken, waarop men geen thee moet drinken:

Als men aan het werk is.

Bij het openen van brieven.

Als het hard regent of sneeuwt.

Bij het doorlezen van documenten.

Op dagen, dat men het druk heeft.

Wat vermeden moet worden:

Ongeschikt water, ongeschikt gerei, koperen lepels, een lompe knecht, een slecht gehumeurd dienstmeisje, onzindelijke handdoeken.

Waarvan men uit de buurt moet blijven:

Vochtige kamers, keukens, straten met veel lawaai, huilende kinderen, heet-hoofdige mensen, kijvende bedienden.

Wanneer men alle voorwaarden en omstandigheden (en ik gaf U het citaat nog niet eens volledig) overziet, welke bij een zo eenvoudige handeling als theedrinken vervuld moeten zijn om het tot een waar genot te maken, dan zult U met mij moeten vaststellen, dat het leven rijk is in zijn veelvuldigheid. Daarbij laat zich uiteraard nog veel meer bedenken over gunstige en ongunstige voorwaarden voor elk alledaags levensritueel. Waarvan ik U vooral goed zou willen doordringen is de gedachte, dat het geen uitzonderlijke, hetzij verheven of plechtige, dan wel komische of lachwekkende gebeurtenissen moeten zijn, die U echte levensvreugde kunnen bezorgen. Neen, ik ben geneigd te zeggen, integendeel, het leven van alle dag is een staalkaart van vreugde en leed. Want legde ik opzettelijk hiervoor het accent sterk op de levensvreugde, ik heb natuurlijk van de droefheid in dit leven ook weet. Maar voor mij liggen beide elementen zo sterk verweven in ons leven, dat de één niet van de ander is los te denken. Wat zou licht zijn zonder duisternis; wat zou zwart zijn zonder wit; wat zou goed zijn zonder kwaad en wat zou — om een ander na te spreken — vakantie zijn zonder werken? Naar mijn gevoelen een troosteloze eenvormigheid, een grauwe eentonigheid, waarin men zou hunkeren naar wat contrast en afwisseling. Het klinkt misschien wat wonderlijk hier om het onvervreemdbare recht van het leed en de droefheid op een plaats in dit leven te verdedigen, maar is het niet het logisch gevolg van mijn pleiten voor de levensvreugde. Moet men niet erkennen, dat het gehele leven juist zijn rijkheid dankt aan de tegenstellingen, dat grote vreugde juist zijn betekenis en vorm krijgt door de diepe droefheid, dat beide bestanddelen zijn van de eenheid van het leven... Misschien vindt U dit een waarheid als een koe, maar dat zou ik U dan toch willen tegenspreken, want lang niet alle mensen aanvaarden deze levensvisie.

Onlangs heb ik in een gesprek met Katholieken en Protestanten nog eens bemerkt, hoe wezenlijk verschillend met Humanisten bij Christenen het probleem van het lijden ligt. In dat gesprek werd het leed gekarakteriseerd als het volstrekt verwerpelijke, de chaos, de breuk in het menselijke leven, waarin de heilsverwachting het hoopvol perspectief opent. Ziet, hoe tegengesteld de humanistische opvatting, waarin het lijden een onvermijdelijke, doch ook onmisbare plaats in al het zijnde heeft. Natuurlijk blijft daarbij het streven van de mens tot terugdringing van het leed een wezenlijk element, doch daarmee wordt de ondeelbaarheid van vreugde en leed niet aangetast.

Zo was het waarlijk mogelijk om in een pleidooi voor meer levensvreugde tusschen slotte nog bij het lijden terecht te komen. Maar laat ik dan in dit verband eindigen met een Chinees spreekwoord:

„Ge kunt de vogels der droefheid niet verhinderen over Uw hoofd te vliegen, maar ge kunt ze wel verhinderen om hun nest in Uw haar te bouwen”.

W. C. KOPPENBERG

Lezingen voor de radio

23 maart	(VARA)	9.45 uur:	Prof. Dr. L. G. van der Wal Eenvoudige recepten
30 maart	(VARA)	9.45 uur:	Dr. J. C. Brandt Corstius Ook Uw stem werd geteld
6 april	(VARA)	9.45 uur:	nog niet bekend.
13 april	(VARA)	9.45 uur:	Mr. H. B. J. Waslander Van denken veranderen
14 april	(AVRO)	15.15 uur:	Dr. L. van Gelder De opvoeding in de school
12 mei	(AVRO)	15.15 uur:	Dr. L. van Gelder De opvoeding in de jeugdbeweging

De tekst van deze lezingen is verkrijgbaar bij het Humanistisch Verbond, Oude Gracht 152, Utrecht door storting of overschrijving op giro nr. 30.49.60 of door insluiting van f 0,25 aan geldige postzegels.